

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота магістра
з теми **ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНІМІВ У ТЕКСТАХ ЛІНИ**
КОСТЕНКО

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Ukr1b-M18
спеціальності 014. Середня
освіта
(Українська мова і література)
додаткової спеціальності
014. Середня освіта
(Мова і література
(англійська))
Курсова Тетяна
Володимирівна
Керівник: д.ф.н., проф.
Марчук Л.М.
Рецензент: к.ф.н., доц.
Гудима Н.В.

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КОНОТАЦІЯ ОНІМІВ РІЗНИХ КЛАСІВ У ЛІТЕРАТУРНОМУ ТВОРІ: СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ, ФУНКЦІЇ В ТЕКСТІ ПОЕЗІЙ ЛІНИ КОСТЕНКО	8
1.1. Виразальні властивості конотативного значення оніма	8
1.2. Семантична структура оніма.....	10
1.3. Місце топонімів, міфонімів, антропонімів та теонімів у художньому творі.....	18
1.4. Роль онімів у формуванні ідіостилю письменника	21
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕНОСНОГО ВЖИВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СТУСА.....	39
2.1. Стилiстичні функції топоніма Україна та онімів Києва у віршах Письменника.....	39
2.2. Синкретична мотивація лексеми <i>Голгофа</i> в значенні топоніма та теоніма.....	41
2.3. Авторська інтерпретація міфонімів як відображення образності пейзажу в поезії В. Стуса.....	45
2.4. Використання конотативних теонімів - особливих засобів образотворення	47
РОЗДІЛ 3. ОНІМНИЙ ПРОСТІР ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ БОРИСА ОЛІЙНИКА.....	50
3.1. Класифікаційні характеристики онімів.....	50
3.2. Топоніми як об'єкт метафоричних інтерпретацій у поезіях Бориса Олійника.....	59

3.3. Функції онімів у поетичних текстах.....	64
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85

ВСТУП

Актуальність питань, висвітлених у роботі, зумовлена, по-перше, стійким інтересом науковців до проблем структурних компонентів художнього стилю та різноманітних засобів вираження образності, по-друге, злободенністю вивчення конотативної сфери поетоніма, по-третє, недостатнім досвідом лексикографічного опрацювання онімів, а також потребою різноаспектного аналізу художнього мовлення українських поетів, зокрема Ліни Костенко у порівняльному аспекті з В. Стусом та Б. Олійником.

Поетоніми є об'єктом студій як лінгвістів, так і літературознавців. Онім у художньому тексті зазнає авторської трансформації й виконує важливу конотативну функцію (праці Ю. О. Карпенка, Є. С. Отіна, В. М. Калінкіна, Л. О. Белея, Г. П. Лукаш та ін.). Ю. О. Карпенко зазначав, що «...вивчення ономастики української художньої літератури розпочалося лише в 60-х рр. (І. Д. Сухомлин, Ю. О. Карпенко, П. П. Чучка та ін.), хоч українські вчені досліджували ономастику неукраїнських художніх текстів, переважно російських, і давніше» [18, с 452].

Останніми роками помітно зріс інтерес науковців до поетики оніма, з'явилася низка комплексних розвідок із цієї проблематики (А. В. Лупол, А. В. Соколова, В. М. Галич І. В. Хлистун, Л. І. Дука, Л. І. Селіверстова, Л. П. Кричун О. В. Філатова, О. Ф. Немировська, Т. Б. Гриценко, Т. В. Немировська, Т. І. Крупеньова, Ю. О. Карпенко та ін).

Наразі художня ономастика оформилася в самостійну наукову дисципліну, оскільки має окремий об'єкт і предмет, власні методи дослідження, здатна пояснювати, описувати й прогнозувати процеси та явища, пов'язані з використанням власних найменувань з естетичною, оцінною, стилістичною та ін. функціями. Поетика оніма як автономна дисципліна є складовою частиною ономастики і лінгвістичної поетики.

Оніми є важливою складовою письменницького ідіостилю. Роботи останніх років, як-от: монографії Л. О. Белея [1995, 2002], В. М. Калінкіна [1999], О. Ю. Карпенко [2006], які стали успішно захищеними докторськими дисертаціями, розкривають можливості власних назв як поетичних засобів художньої літератури, особливо поезії.

Актуальність роботи також зумовлена технологією опису конотативної сфери онімів, цілісного аналізу поетонімів у поезії. Уперше опрацьовано переносне уживання власних назв у збірках Ліни Костенко «Ріка Геракліта», Василя Стуса «Зимові дерева», «Веселий цвинтар», «Час творчості» і «Палімпсести»; збірки Бориса Олійника «Вибране», «У замкненому колі»; з'ясовано функційне навантаження поетонімів і конотативні значення, що їх супроводжують, а також семантичні, стилістичні оказіональні зміни, які відбуваються в результаті дії синтагматичного чинника. Значення визначається комплексним системним дослідженням семантики та ідейним осмисленням поезики конотативних власних назв. Результати дослідження сприятимуть більш повному дослідженню підтексту твору та смислового навантаження онімів, а також новому розумінню поезики Ліни Костенко, Василя Стуса та Бориса Олійника.

Метою роботи є дослідження переносного вживання онімів у тексті та як складників ідіостилю Ліни Костенко у порівнянні з ідіостилем поетів Василя Стуса та Бориса Олійника. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких основних **завдань**:

1. Опрацювати завдання літературної ономастики (поезики оніма) як окремого розділу мовознавства.
2. Дослідити особливості конотації власної назви в художньому творі.
3. З'ясувати поняття аспекту в когнітивній лінгвістиці та його значення для конотації оніма.
4. Проаналізувати значення власної назви як компонента письменницького ідіолекту.
5. Виділити й зафіксувати всі власні назви, наявні в опрацьованих поетичних збірках Ліни Костенко, Василя Стуса та Бориса Олійника,

уклавши картотеку.

6. Схарактеризувати смислове навантаження власних назв, встановити їхні семантичні варіації, зумовлені контекстом твору.

7. Визначити роль метафоричного та метонімічного переносного вживання онімів як складника ідіостилю Ліни Костенко, Василя Стуса та Бориса Олійника.

Об'єктом дослідження є мова поетичних творів Л. Костенко, В. Стуса та Б. Олійника.

Предмет вивчення – конотація власних назв, що становлять один з важливих елементів образотворення в поезії.

Джерельна база – збірка Ліни Костенко «Ріка Геракліта» роман «Записки самашедшого», збірки Василя Стуса «Зимові дерева», «Веселий цвинтар», «Час творчості» і «Палімпсести»; збірки Бориса Олійника «Вибране», «У замкненому колі».

Методи дослідження. Головним методом дослідження є описовий (прийом безпосереднього спостереження): завдяки синхронічному моделюванню вдалося з'ясувати загальні характеристики переносного вживання онімів, проаналізувати їх функції в канві поетичних творів. Також використані контекстуальний, зіставний, пошуковий, аналітико-синтетичний методи, елементи компонентного аналізу. Почасти послуговувалися кількісним методом.

Практичне значення. Робота має інтегральний характер, зібрані матеріали можуть стати в нагоді студенту-філологу як при текстуальному вивченні творчості Ліни Костенко, Василя Стуса та Бориса Олійника, так і при знайомстві з літературною ономастикю, адже в роботі увага головним чином була зосереджена на детальному аналізі конотонімів у поезії. Головні положення праці можуть бути впроваджені в навчальний процес, зокрема використані в процесі викладання курсу «Ономастика» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Загальний обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та списку використаних джерел.

Апробація результатів дипломної роботи – зроблено доповідь на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (квітень 2019), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Ушинського» (листопад 2019), на засіданні кафедри української мови університету (листопад 2019). Надруковано 2 статті з теми дослідження.

ВИСНОВКИ

Літературна ономастика займається вивченням питань функціонування та конотації власних назв (онімів) у художньому творі. Конотативні оніми, залежно від ступеня узуальності, поділяють на конотоніми й поетоніми: конотонім – мовне явище, має більш узуальний характер, поетонім, що має більш оказіональний характер, належить до мовленнєвих явищ.

Увагу на власні назви в аспекті пізнання природи мови та правильності у відтворенні дійсності звернули ще давньогрецькі філософи, зокрема Сократ, Платон, Геракліт та його послідовники, софісти, стоїк Хрісіпп та інші, однак наукове вивчення знімної лексики почалось порівняно недавно, з другої половини XIX ст.

У 60-х роках XX ст. онімну лексику стали розглядати як складну самостійну систему, яка має свою внутрішню організацію, своє функціональне і семантичне навантаження і яка органічно входить до складу кожної національної мови, оскільки живе і змінюється разом з нею, піддаючись різним лінгвістичним та екстралінгвістичним чинникам.

Конотативне значення онімів актуалізує власний культурно-історичний компонент через асоціації, які ґрунтуються на фонових знаннях мовців. Власні назви закріплюються в усній народній творчості, містять оцінно-експресивні конотативні компоненти, утримуючи свою сугестивність у мінімальних контекстах. Власні назви в конкретному контексті виконують різноманітні функції, зазвичай це посилення експресивності, виразності образу чи пейзажу, надання позивної чи негативної оцінки (частіше – негативної), конкретизації історичного фону та ілюстрації особливостей побуту, традицій народу.

Власна назва має не тільки номінативне значення певного об'єкта, а й часто об'єднує цілий асоціативний ряд навколо себе. Тому літературна ономастика та когнітивна лінгвістика мають точки перетину, і однією з цих точок є онім, який може викликати в мовця ті чи ті асоціації. Набір асоціацій залежить від життєвого досвіду носія мови та його спогадів, пов'язаних з власною назвою. Якщо когнітивна лінгвістика не обмежується лише

власними назвами, у колі її досліджень апелятиви та оніми рівноправні, то в дослідженнях літературної ономастики апелятив розглядається як одиниця, протилежна онімові.

Ідіостиль письменника неможливо усвідомлювати без урахування значного масиву власних назв, адже цілком очевидним є факт, що антропоніми, топоніми, міфоніми тощо є органічною складовою тексту; манера використання онімів у канві твору, власне, й утворює ідіостиль. Специфічні конотації, авторські новотвори, якісний склад і частотність уживання онімів характеризують особливий, притаманний лише одному окремо взятому, ідіостиль письменника.

Сьогодні дослідники розглядають власні назви у тісному зв'язку з мисленням. У мові мозку назви слугують джерелом збереження в малому обсязі великої інформації. Усе, що має власна назва, проникає в мову мозку, передусім у пам'ять, через цю назву.

Наприклад, усі історичні події для українців передаються через відомі оніми. Таким чином, під іменами *Маруся Чурай*, *Богдан Хмельницький*, *Наливайко*, *Мазепа*, *Леся Українка*, *Іван Франко*, *Батурын*, *Львів*, *Київ*, *Коліївщина*, *Чорна рада* в пам'яті людини зберігається вся інформація, пов'язана з ними. Тому власні назви відіграють найвагомішу роль у процесі запам'ятовування і, відповідно, згадуванні, а також у формуванні та формулюванні думки, сприйнятті та розумінні тексту.

Поетикальні принципи лірики Л. Костенко зводяться до естетизації міфічних образів. Специфіку авторської поетичної системи становлять складові творчої уяви – Діоніс, Лорелай, Орфей, Пегас, Прометей, Сізіф та ін.: «Реве глядач. І ставить на Пегаса. / Поет стає жокеєм – і привіт» [Кост., с. 179]; «Але ж бо й гарні скіфські антилопи! / Тай він, як вип'є, – чим не Діоніс?» [Кост., с. 447]; «Над Рейном не співає Лорелай» [Кост., с. 7]. Слід вважати, що образ Лорелай постав під впливом творчості Г. Аполлінера, К. Брентано, Г. Гейне. Л. Костенко безпосередньо вдається до античного міфу, в якому Орфей славився як співець і музикант, наділений магичною силою мистецтва: «Орфей, до речі, також був фракієць. / Можливо, дак, але,

можливо, й гет» [Кост., с. 434]. До образу Прометея Л. Костенко вдається як до символу свідомо обраного шляху. Сізіф у її творчості знаменує вічний пошук істини: «Вітри гули віолончеллю, писали пальми акварель./ Я вчора бачила ту скелю, де був прикутий Прометей» [Кост., с. 258]; «В корчах і в кручах умирають міфи. / Чугайстер щез. Покаялись нявки. / І тільки ми, подряпані Сізіфи, / Тябричим вгору камінь-рюкзаки» [Кост., с. 179].

Отже, досягнення художнього доробку Ліни Костенко в аспекті мотивації здатне забезпечити умови для комплексного прочитання її творчості на рівні культурного діалогу зі світовою та національною традиціями.

Масив топонімів у поезії В. Стуса не можна назвати таким строкатим, як міфонімний, проте топоніми – найчастотніші у поезії.

Центральним є назва *України* (використана 94 рази), яка постійно супроводжувала письменника, збуджувала його уяву. У поезії В. Стуса *Україна* – це символ туги і болю, що постійно переслідує поета, задля неї він пожертвував найдорожчим – свободою і звичайним людським щастям.

Характерним для поезій В. Стуса є вживання власних назв, пов'язаних із Дніпром та Києвом, географічними об'єктами міста. В. Стус наводить в поезіях всі відомі синоніми до гідроніма *Дніпро*.

Варто згадати про значну кількість теонімів у творах. Найширшим є концепт *Бог*, який об'єднує різні контекстуальні втілення.

Імена міфологічних істот і неістот репрезентовані досить великою кількістю одиниць. Помітна тенденція до вживання імен тих створінь, які є мешканцями підземного світу або провідниками до нього (річка *Лета*). Уживаючи ці власні назви в контексті зображення табірнього/переселенського пейзажу автор досягає ефекту більш трагічного сприймання твору. Конотація онімних лексем здебільшого негативна – іронічна, іноді навіть саркастична.

Конотативні топоніми є носіями краєзнавчої інформації, вони акумулюють інформацію про культуру й історію народу, інтра- та екстралінгвальні чинники. У художній літературі часто є засвідчене їх метафоричне переносне вживання, також це характерне для усного

неофіційного мовлення та гумористичних жанрів у засобах масової інформації. У публіцистичних текстах конотативні топоніми частіше набувають метонімічної форми, виражають додаткову стилістичну семантику.

Вступаючи в синтагматичні відношення з метою створення колоритного образу, оніми можуть бути елементами таких тропів, як антономазія, парономазія тощо.

Ідіостиль Василя Стуса неможливо розглядати без урахування масиву власних назв, які мають функціональне навантаження увиразнення образності, візуалізації та індивідуалізації. Оніми в поезії Василя Стуса мають різне конотативне значення, є важливою характеристикою ідіостилю поета та його життєвого й наукового світогляду.

Громадянськість, сучасність поезії Бориса Олійника поєднується з народною мудрістю і природним ліризмом його поетичного висловлення. Таке поєднання репрезентує єдність традиційного і новаторського в самобутній мові поета, яка становить потужне джерело оприявлення мовно-естетичних знаків національної культури. У поетичному мовленні Б. Олійника функціують такі топоніми: 1) хороніми – власні назви території; 2) ойконіми – власні назви поселень: а) астіоніми – власні назви міст, міських поселень; б) комоніми – власні назви сільських поселень; 3) гідроніми – власні назви водойм: а) пелагоніми – назви морів; б) потамоніми – назви річок; в) лімніоніми – назви озер; 4) омоніми – власні назви елементів рельєфу; 5) дромоніми – власні назви шляхів; 6) гідроороніми (острови, миси, коси, балки).

Онімний компонент художнього тексту завжди супроводжується авторською оцінкою зображуваного засобом актуалізації в семантиці онімів прагматико-стилістичної домінанти, використання промовистих означень до онімів, вживання прагматично спрямованих апелятивних ідентифікаторів, використання квалітативних суфіксів, а також побудови емоційно, прагматично й інтелектуально насиченого контексту. Оніми завдяки властивості виражати суб'єктивну авторську оцінку здатні відтворювати

соціальну, ідеологічну, політичну позицію автора, відобразити його світогляд, естетичний ідеал, життєві пріоритети і водночас захоплювати в площину ліричної оповіді читача, максимально наближати його до художнього задуму, впливати на його свідомість з метою реалізації головних функцій мистецтва – виховної, гносеологічної, ціннісно-орієнтуючої. Художній словник задекларованих поетів опирається на фольклорну основу та поетичні здобутки національної і світової культур, про що свідчать ономавжитки в складі фразеологізмів, а також популярність ремінісцентних онімів. Ономалексеми відіграють суттєву роль у формуванні авторських ідіостилів, наповнених інтертекстуальністю, алюзіями, натяками, апелюванням до відомих постатей та подій, метафоричністю, асоціативною образністю, іронією, почасти дошкульною, що іноді переростає у сарказм. Всебічний аналіз складу, семантичної структури та значення онімів у поетичних текстах дозволяє виділити такі провідні риси їх онімної системи: політикологічність, оцінність (В. Стус), народність, фольклоризм (Б. Олійник). Синтезуючи традиції ономавживання у класичній українській літературі з власними новітніми мовотворчими досягненнями, майстри поетичного слова орієнтують поетичне мовлення на естетизм, інформативну насиченість, глибоку смислову перспективу, формуючи основи ономапоетики духовно-мистецького феномену поетичного тексту.

Значення ж оніма у художній літературі зумовлюється специфікою умов його вживання. Особливостями семантики поетоніма визначено:

- а) відповідність змістовій та інформативній внутрішній сутності поіменованого;
- б) віртуальність його як компонента віртуальної реальності художнього тексту;
- в) контекстуальну конотативність оніма;
- г) фоносимволічний аспект семантики, здебільшого в поезії.

Тому, крім основної, мовної, функції (номінативно-диференційної, ідентифікаційної та дейктичної), онім виконує ще й додаткові – характеристичну, темпоральну, локальну, ідеологічну, культурно-історичну,

емоційно-оцінну й соціально-оцінну, естетичну, алюзивну, символічну, експресивну.

Загалом же власна назва у художньому тексті поліфункційна: можна сказати, що, поєднуючи основні мовні функції і специфічні стилістичні, поетонім відзначається індивідуалізаційними особливостями в кожному конкретному випадку художнього ономавжитку. Оскільки поетична мова характеризується емоційністю, медитативністю, образністю, семантичною ускладненістю тощо, це відбивається і на способах освоєння пропріальної лексики. У поетичному тексті надзвичайно широка свобода ономавжитку, що виявляється у фонетичному обігруванні власних назв та актуалізації їхньої внутрішньої форми, у семантичній трансформації (тропеїзації, символізації) поетонімів, оказіональному словотворенні, включенні онімів у локально-темпоральні відношення та ін.

Ономастичний (онімний) простір мови визначається як сукупність усіх власних назв (реальних і вигаданих) і являє собою відкриту систему, яка постійно оновлюється. Онімний простір художнього твору:

- а) це завершена, але не замкнута система;
- б) вона фрагментарна щодо відтворених у тексті об'єктів художньої картини світу;
- в) має велику кількість функцій, основна серед яких – характеристична;
- г) формується на основі естетичної мети і з урахуванням відповідності художнім завданням твору, взаємовпливу літературного тексту й онімії, компетентності читача. Онімний простір художнього тексту становить структурну єдність з ієрархічною підпорядкованістю одиниць, і ця структура залежить від функційного спрямування художнього твору, авторського задуму, ідіостилу, жанру твору. Ядерною частиною в системі онімного простору можна назвати антропонімію, другий пласт утворює топонімія, інші ж розряди онімів становлять фонову його частину.

Антропонімікон досліджуваних творів можна поділити на імена реальних та імена вигаданих (чи гіпотетичних) носіїв. До реальних належать

імена відомих письменників, митців, учених і мислителів, історичних діячів, особові імена людей; до вигаданих – імена літературних персонажів і міфоантропоніми, що включають імена персонажів міфів і казок, біблійні антропоніми, відапелятивні імена персоніфікованих істот.

Значно розширює зображальні можливості поетичної мови синонімія власних назв. Різні групи онімів тут мають свою специфіку. Синонімічні антропоніми відображають статус однієї особи в різних соціальних полях, звідси – різні форми іменування (офіційні, емоційно марковані чи нейтральні); в поетичному тексті їх поєднання створює багатогранний художній образ.

Процес метафоризації онімів лежить і в основі символізації. Але символ значно багатший за метафору, бо свідчить про щось інше, що безпосередньо не має нічого спільного з тим образом, який входить до складу метафори. Символ об'єднує різні плани дійсності на основі їхньої істотної спільності. Художній символ є художнім образом у його найвищому прояві. Власні назви, наділені багатими конотаціями, несуть на собі знак певних реальних чи вигаданих подій або взаємозв'язків реалій, тому закріплення такої знаковості за семантикою цих онімів може перетворювати їх на символи. Такими є античні міфоніми й теоніми, поетоніми широковідомих творів, назви об'єктів географічно, хронологічно чи соціально зорієнтованих, а також власні назви інших розрядів. Оніми-символи можна поділити на узуальні й оказіональні, на національні й міжнаціональні.

Онім за своєю суттю має ідентифікувати й диференціювати об'єкт, а тому вживається в однині. Множинна форма оніма, якщо вона не є для нього постійною, здебільшого стає показником його семантизації з певною стилістичною, художньо-естетичною метою. Процес плюралізації безпосередньо пов'язаний з конотонімізацією власних назв і є поетичною універсалією. Множинна форма конотоніма здебільшого позначає не велику кількість осіб, об'єднаних на основі спільної ознаки, а саму цю ознаку – властивість або якість.

Взаємодія між пропріальною та апелятивною лексикою в поетичному

дискурсі виявляється і в протилежному явищі – в онімізації апелятивів (утворенні онімів лексико-семантичним способом від загальних назв), що є прикметною ознакою творчості багатьох поетів II пол. XX ст. Онім, утворений переходом із загальної назви, не втрачаючи повністю властивостей апелятива, збагачується властивостями власної назви, а співвідношення онімних / апелятивних ознак прямо залежить від контекстуальних умов, ступеня семантичної трансформації денотативного значення. Семантика відапелятивного поетоніма залежить від характеру денотата, іменованого таким чином. Перехід апелятивної лексики в онімну стає засобом естетизації дійсності, намагання осмислити реальність поза часом і простором, на іншому естетично-філософському рівні. Тому онімізуються переважно назви певних філософських, онтологічних, морально-етичних і естетичних категорій та інші абстрактні поняття.

Як засвідчує поетичний ономастикон II половини XX – початку XXI століття, переважна більшість уживаних у досліджуваних текстах власних назв є узуальними, представленими антропонімами, що включають імена реальних осіб (історичні імена), потенційно реальних і вигаданих осіб (міфоніми, іменування персонажів мистецьких творів), топонімами, що охоплюють національні і світові хороніми, гідроніми, ойконіми, урбаноніми й омоніми; ці дві великі групи поетичного ономастикону виконують роль ідентифікації, адресації, характеристизації, оцінки суб'єкта і топосу в поетичному тексті. Інші групи власних назв – хрематоніми, хрононіми, космоніми, окремі міфоніми (агіоніми, демононіми) є менш частотними, займають периферійну частину онімного простору. Суспільно-історичними змінами, що відбуваються в Україні, а відтак і змінами у способі відбиття світу у художньому мисленні, зумовлене те, що умови традиційного семантичного освоєння лексики (у тому числі й онімної) стають менш категоричними, більш вільними і різноманітними, що найвиразніше виявляється в оказіональному, тропеїчному використанні власних назв, особливо у ролі метафори, порівняння, в культивуванні різних фонічних засобів, як, наприклад, паронімічна атракція, котрі є важливим чинником

введення онімного слова в загальнотекстову структуру. Незважаючи на те, що такі явища порушень категоріальних меж, як взаємоперехідність між апелятивною і онімною лексикою, множинна форма онімів, є породженням загальнономовної системи, проте найбільш повно реалізуються вони саме у художньому контексті. У поетичній творчості досліджуваного періоду ці явища виявляються особливо активно. Зміщення у морфологічній і лексико-семантичній сферах зумовлюють відповідні зміщення у сфері стилістичній: слово набуває нової чи вже відомої або більш виразно окресленої оцінності, емотивності, експресивності. Поетоніми у функції звертань, компонентів синтаксико-стилістичних фігур увиразнюють, експлікують свої потенційні конотації, а також слугують засобом синтаксичної організації вірша. Синтаксична симетрія онімних повторів (зокрема анафори й епіфори) актуалізує значення власної назви, впорядковує поетичну фразу; в антитезі й оксимороні онім не лише виступає носієм певних контрактивних ознак, а й набуває здатності змінювати своє значення чи породжувати новий художній смисл.

Однією з найбільш виразних ознак поетичної онімії є конотативність – здатність виявляти у контексті потенційні семантичні нашарування: інформативні, емотивні або оцінні, завдяки чому власна назва стає джерелом переосмислень, трансформацій, що розширює функціональні можливості поетонімів і збагачує художньо-образну систему твору.

Власна назва завжди вирізняється як номен, що індивідуалізує, конкретизує, виділяє об'єкт з-поміж інших.

Стаючи експресивним центром поетичного висловлювання або цілого поетичного твору, ядром тропа чи стилістичної фігури, а отже, засобом характеристики чи оцінки об'єкта художнього зображення, онім «відсилає» до свого первинного вжитку – до свого денотата і тих його ознак чи асоціативно пов'язаних з ним реалій, що, перенесені на інший об'єкт, виконують функцію характеристикації чи оцінки. Актуалізація в поетонімі такої інформації, іноді навіть цілого сюжету, сконцентровує на собі основну мисленнєву, естетично-пізнавальну енергію в художньо змодельованому

поетичному мікросвіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белей Л. О. Літературно-художня антропонімія як джерело розвитку національного імені українців. *Мовознавство*. 1993. №3. С. 35-40.
2. Белей Л. О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії ХІХ-ХХ ст. Ужгород, 1995. 199 с.
3. Белей Л. О. Українська літературно-художня антропонімія : проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 438 с.
4. Белей Л. О. Як «промовляють» імена літературних персонажів : про мовні засоби української літературно-художньої антропонімії. *Мовознавство*. 2002. №1. С. 23-31.
5. Браїлко Ю. Семантико-стилістичні інтерпретації християнських теонімів у поезії Василя Стуса. *Дивослово*. 2005. № 1. С. 44-48.
6. Браїлко Ю. Семантична специфіка онімів [Електронний ресурс]. *Філологічні науки*. Збірник наукових праць 2009. вип. № 1 (Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка). Режим доступу до збірника : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fil_Nauky2009_1_L3_railko.pdf
7. Васильева Н. В. Собственное имя в мире текста. Москва: Академия гуманитарных исследований, 2005. – 224 с.
8. Вербич С. О. Українські власні особові назви з «непрозорою» мотивацією : структура, семантика, етимологія. *Мовознавство*. 2004. № 2-3. С. 20-24.
9. Вербич С. О. Сучасна українська онімна лексика : функціональний аспект. *Вісник Національної академії наук України*. 2008. № 5. С. 55-59.
10. Виноградов В. В. О языке художественной литературы. Москва : Гослитиздат, 1959. 653 с.

10. Віват Г. Символи космологічного ряду в поетичній творчості Василя Стуса. *Дивослово*. 2006. № 7. С. 51-53.
11. Галич В. М. Антропонімія О. Гончара: природа, еволюція, стилістика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 Київ, 1993. 24 с
12. Герус-Тарнавецька І. Назовництво в поетичному творі. Мюнхен, 1966. 144 с .
13. Горбаневский М. В. Ономастика в художественной литературе: филол. Этюды. Москва: Изд-во Ун-та дружбы народов, 1988. 87(1) с.
14. Гриценко Т. Б. Власні назви як засіб стилетворення в українській історичній прозі другої половини ХХ ст. (на матеріалі романів про Б.Хмельницького): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. Київ, 1998. 17 с.
15. Дука Л. І. Прагматичний потенціал онімів та способи його актуалізації в тексті: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук: спеціальність 10.02.02. Запоріжжя, 2002. Режим доступу до стор. : <http://www.lib.ua-ru.net/inode/5279.html>
16. Єрмоленко С. Я. Стиль індивідуальний. *Українська мова*. Енциклопедія. 2-е вид. К. : Укр. енциклопедія, 2004. 822 с.
17. Іващенко В. Л. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору. *Мовознавство*. 2004. № 1. С 55-61.
18. Карпенко О. Ю. Міркування про когнітивну ономастику. *Мовознавство*. 2009. № 3-4. С 40-42.
19. Карпенко Ю. О. Власні назви в художній літературі. *Slowiaska onomastyka*. Warszawa ; Krakow, 2003. Т. 2. S. 452-456.
20. Карпенко Ю. О., Мельник М.Р. Літературна ономастика Ліни Костенко : монографія. Одеса : Астропринт, 2004. 216 с.
21. Карпенко Ю. О. Ментальна організація власних назв. *Мовознавство*. 2004. № 4. С. 25-34.
22. Карпенко Ю. О. Про літературну ономастику : Міркування на базі твору Ліни Костенко «Коротко - як діагноз». *Linguistica slavica*. Ювілейний збірник на пошану Ірини Михайлівни Железняк. К, 2002. С. 75-83.

23. Калинин В.М. Поетика онима. Донецк: Юго-Восток, 1999. 408 с.
24. Коваль А. П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. Київ: Либідь, 2001. 304 с.
25. Коваль А. П. Пригоди слова: [наук-попул. вид.]. Київ: Радянська школа, 1985. 211 с.
26. Кононенко В. І. Концептологія в лінгвістичному аспекті. *Мовознавство*. 2006. № 2-3. С 111-117.
27. Коршунова С. Что в имени... *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 2001. № 6. С. 36-37.
28. Кричун Л. П. Функції антропоніміє у сучасному українському сатиричному романі: автореф. дис. ... канд.. філол.. наук : спец. 10.02.01. Кіровоград, 1998. 17 с.
29. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту: навч. по-сіб. для студ. старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 272 с.
30. Літературна ономастика української та російської мов: взаємодія, взаємозв'язки. Збірник наукових праць / редколегія: Ю. О. Карпенко та ін. Київ: НМКВО, 1992. 163 с.
31. Лукаш Г. П. Ономастикой прозових творів Володимира Винниченка: автореф. дис. ... канд.. філол.. наук: спец. 10.02.01. Дніпропетровськ, 1997. 18 с.
32. Лупол А. В. Київський топос у поетичному світі Василя Стуса. *Лінгвістичні студії*, збірник наукових праць; ред. кол. : А. Загнітко (наук, ред.) та ін.; М-во освіти та науки; Донецький національний університет. 2009. вип.19. Режим доступу до стор. : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ls/2009_19/lupol.pdf.
33. Лупол А. В. Найчастотніший онім у поезіях Василя Стуса. *Записки з ономастики*, збірник наукових праць; ред. кол. : Ю. О. Карпенко (відп. ред) та ін.; М-во освіти та науки; Одес.нац.ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2009. вип.12. С. 79-89.
34. Мельник Г. І. Міркування про теоретичні засади літературної

ономастики. *Записки з ономастики*. Вип. 11. Збірник наукових праць. Одеса : Астропринт, 2008. С 20-28.

35. Мельник М. Р. Ономастика творів Ліни Костенко : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Одеса, 1999. 17 с.

36. Михайлов В.Н. Лингвистический анализ ономастической лексики в художественной речи: учебное пособие. Симферополь: СГУ, 1981. 28 с.

37. Немировская А. Ф. Ономастическое пространство в художественном тексте: На материале романа О. Т. Гончара «Твоя зоря» : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Киев, 1989. 16 с.

38. Ономастика і апелятиви: збірник праць за редакцією професора В. О. Горпинича. Дніпропетровськ : ДДУ. 1998. Вип. 1-10.

39. Отін Є. С. Конотативна ономастична лексика. *Мовознавство*. 1976. № 6. С. 46-52.

40. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имен. Донецк : ООО Юго-Восток, Лтд, 2004. С. 5-15.

41. Потебня А. А. Мысль и язык. Москва, 1989. 184 с.

42. Родионова И. П. Дериваты библейских антропонимов в народной языковой традиции (словарные материалы). *Вопросы ономастики*. 2004. №1. С. 121 - 144.

43. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ, 1988. С. 14.

44. Скрипник Л. Г. Власні назви в українській народній фразеології. *Мовознавство*. 1970. № 2. С. 54-65.

45. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Київ: Критика, 2008. С. 16-19.

46. Стус В. Феномен доби (Сходження на Голгофу слави). Київ, 1993. 136 с.

47. Стус В. Час творчості. Київ: Дніпро, 2005. 701 с.

48. Стус Д. Василь Стус : життя як творчість. Київ: Факт, 2005. – 316 с.

49. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва :

Наука, 1973. 366 с.

50. Тараненко О. О. На теми сучасної української ономастики. *Мовознавство*. 2007. № 1 . С. 6 - 22.

51. Фененко М. В. Топоніміка в творчості Тараса Шевченка. Київ : Радянська школа, 1965. С. 3-8.

52. Філатова О. В. Структура і функції конотативної сфери поетонімів та досвід їхньої лексикографічної інтерпретації: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук: спеціальність 10.02.15. Донецьк, 2005. Режим доступу до стор. :

<http://referatu.com.ua/referats/7569/158304>

53. Фоякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. Ленинград, 1990. 104 с.

54. Хлистун І. В. Власна назва в українській поезії II пол. XX ст. (семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук : спеціальність 10.02.01 - українська мова. Київ, 2006. Режим доступу до автореферату : <http://referatu.com.Ua/referats/7569/165278/?page=1>

55. Шотова-Ніколенко Г. В. Онімний простір романів Ю. І. Яновського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Одеса, 2006. 21 с.

56. Шестопалова Л. Д. Специфіка антропонімів у химерній прозі (на матеріалі творчості В. Г. Дрозда) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Одеса, 2006. 19 с.

57. Gabelentz G. von der. Die Schpachwissenschaft. Leipzig, 25.

58. Schulz-Yahde Karl. Zur Yegenstadsbestimmung von Philologie und literaturwissenschaft, 53.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кост. Костенко Ліна. Записки українського самашедшого. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 416 с.
2. Кост. Л. Костенко Ліна. Ріка Геракліта. Київ: Либідь, 2011. 336 с.
3. ЛЗС Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 2006. 751 с.
4. ЕСУМ Лучик В.В. Етимологічний словник топонімів України. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 544с.
- САМ Словник античної міфології: уклад. І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів. 2-е вид. Київ : Наук.думка, 1989. 240 с.
5. СМС Словник поетичної мови Василя Стуса. Рідковживані словата індивідуально-авторські новотвори. Уклад. Л. В. Оліфіренко. Київ : Абрис, 2003. 90 с.
6. СПС Коваль А. П. Спочатку було Слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ: Либідь, 2001. 312
7. Стус ЗД Стус В. Зимові дерева. Стус В. Час творчості. Київ: Дніпро, 2005. С. 7-118.
8. Стус ВД Стус В. Зимові дерева. Стус В. Час творчості. Київ : Дніпро, 2005. С 118-160.
9. СтусЧТ Стус В. Час творчості. Стус В. Час творчості. Київ: Дніпро, 2005. С. 161-351.
10. Стус ПС Стус В. Палімпсести. Стус В. Час творчості. Київ: Дніпро, 2005. С 352-492.
11. О.1. Олійник Б.І. Вибрані твори:У 6т. Київ:ПТФ «Просвіта», 2007.Т.1: За четвертою хатою. С. 128.
12. О.2. Олійник Б.І. Вибрані твори: У 6т. Київ:ПТФ"Просвіта", 2007.Т.2: Камінь з душі. С. 223.

13. О. З Олійник Б.І. Вибрані твори: У 6т. Київ: ПТФ «Просвіта», 2007. Т.3: Вирок. С. 256.
14. О.4. Олійник Б.І. Вибрані твори: У 6т. Київ: ПТФ "Просвіта", 2007. Т.4: Сива ластівка. С. 96.
15. О.5. Олійник Б.І. Вибрані твори: У 6т. Київ: ПТФ «Просвіта», 2007. Т.5: Поєми. С. 192.
16. О.6. Олійник Б.І. Вибрані твори: У 6т. Київ: ПТФ "Просвіта", 2007. Т.6: Поєми. С. 224.
17. В. Олійник Б.І. Вибране. Київ : «Етнос», 2009. 638с.
18. УЗК. Олійник Б.І. У замкненому колі : Із окупаційного зошита. Київ : Оріяна, 2007. 127с.

